

TRIANGELI-KESKUSTELU

Ammattilaisen puheenvuoro

TEEMA: Tutkimusperustainen kiusaamisen vastainen työ

Kiusaamisen vastaisen kulttuurin luominen on pitkäjänteistä työtä

Kempeleen kunnalle myönnettiin vuonna 2020 KiVa-kunta-tunnustus sinnikkäästä ja järjestelmällisestä KiVa Koulu-ohjelman toteuttamisesta. Kiusaamisen vastainen työ on ollut meillä tärkeysjärjestyksessä korkealla, ja kaikki viisi perusopetusta tarjoavaa koulua ovat olleet mukana ohjelmassa pitkään, joten tuntui hyvältä saada tunnustusta. KiVa-kyselyjen tulosten perusteella Kempeleessä on myös onnistuttu ennaltaehkäisevässä työssä ja kiusaamiseen puuttumisissa.

Kempele on ollut vuodesta 1970 lähtien Suomen voimakkaimmin kasvava kunta, ja väestöstä 24 prosenttia on alle 15-vuotiaita, kun vastaava osuus koko maassa on 16 prosenttia. Perusopetuksessa opiskelee yhteensä noin 2 900 oppilasta. Kuntamme slogan onkin ”Hyvä kasvaa Kempeleessä”.

KiVaa toteutetaan osana kunnallista Hyvän kasvun ohjelmaa, joka laadittiin ensimmäiseksi nelivuotiskaudeksi vuonna 2000. Strategisessa toimenpideohjelmassa ovat mukana koulujen lisäksi myös varhaiskasvatus, opiskeluhuollon yksikkö sekä vapaa-ajan toiminta. Tarkoituksena on vahvistaa sitä, mikä tukee lasten ja nuorten hyvinvointia ja puuttua siihen, mikä vaarantaa hyvän kasvun.

Ohjelmaan liittyy myös vuosittain toteuttavat laajat arviointikyselyt, joissa tavoitteiden toteutumista seurataan oppilaiden, huoltajien ja opetushenkilöstön näkökulmasta.

Kun KiVa Koulu -ohjelma tuli vuonna 2016 maksulliseksi, siitä jäi maanlaajuisesti monia kouluja pois. Osa kouluista on kehittänyt sen pohjalta omia mallejaan. Me Kempeleessä kuitenkin näimme, että sekä henkilöstö että huoltajat arvostavat tunnettua ja tunnettua ohjelmaa, jota tutkimusorganisaatio kehittää ja vie eteenpäin. Yksittäisellä koululla tai kunnalla ei ole resursseja kehittää vastaavia, ajassa eläviä ja interaktiivisia materiaaleja. Kunnassamme yhteinen kanta oli, että koska kiusaamisella voi olla todella kauaskantoisia seurauksia, resursointi sen torjumiseen on ensiarvoisen tärkeää.

Meillä sekä opettajat että oppilaat tykkäävät KiVa-tunneista. Ne ovat samalla mitä parhaita yhteisöllistä oppilashuoltoa. Materiaalien avulla päästään kiinni tärkeisiin asioihin, esimerkiksi kiusaamisen käsitteen pohtimiseen. Täytyy olla yhteinen ymmärrys siitä, mitä kiusaamisella tarkoitetaan ja mikä taas on kiusoittelevaa tai erimielisyyttä. KiVa tarjoaa myös kiusaamistilanteiden selvittelyyn ja seurantaan riittävän selkeän ja yksinkertaisen mallin, jota on helppo

toteuttaa ja jonka olemme kokeneet toimivaksi. Kiusaamisessa on kyse moniulotteisesta ilmiöstä, joka vaatii selkeää, monipuolista ja tarvittaessa monialaista oppilashuollollista toimintaa. Keskiössä on jokaisen oppilaan itsetunnon ja tunnetaitojen vahvistaminen sekä oppilasryhmien sosiaalisten suhteiden ja ryhmäytymisen tukeminen.

Tietysti myös tutkitusti vaikuttavaan ohjelmaan mahtuu epäonnistumisia. Koen, että KiVaa on kritisoitu hieman hatarin perustein sitä tuntematta. Eihän mikään malli pyyhi kiusaamista kokonaan pois, ei varsinkaan, jos sitä ei saada juurrutettua koulun arkeen.

Tärkeintä on, ettei kiusaamista milloinkaan ohiteta. Siihen tulee puuttua niin, että sekä kiusatut että kiusaajat saavat kokea, että heistä välitetään. Luottamus ja arvostus syntyvät siitä, että oppilaat

”Joka trendiin ei voi tarttua, vaan mittarin on oltava pintaa syvemmällä.”

tulevat nähdyiksi, kohdatuiksi ja kuulluiksi. Kiusaamisen vastaisen toimintakulttuurin luominen on pitkäjänteistä työtä. Vaikka onnistumisista saa iloa, hyviinkään tuloksiin ei voi tuudittautua, vaan jatkuvasti pitää olla hereillä. Jokainen kiusaamisen kokeminen on liikaa.

KiVa Koulu -ohjelmassa tuloksia seurataan hyvin tarkkaan, mikä ei olisi mahdollista, jos käytössä olisi koulun oma malli. KiVa-kyselyjen avulla on hyvä pohtia koulun tilannetta, miettiä ratkaisuja ja seurata edistymistä. Tulokset antavat kunta- ja koulukohtaista faktaa, niin ettei käsitys tilanteesta perustu pelkkiin mielikuviin.

Niin tutkimuksen kuin tulosten kannalta on tärkeää, että ohjelmaa toteutetaan, kuten tarkoitus on. Tässä rehtorilla on iso rooli. Näen, että rehtorin tehtävä on yhdessä KiVa-tiimiopettajien kanssa pitää ohjelmaa sinnikkäästi esillä sittenkin, kun alkuinnostus alkaa hiipua. Ohjelmasta on tärkeää keskustella henkilöstön kokoontumisissa säännöllisesti, jotta siinä myös pitäydytään, eikä käytäntö lähde elämään omaa elämäänsä. Ydinajatus voi kadota, jos kehitetään tilannekohtaisia ”musta tuntuu” -malleja. Tällöin pitää pysähtyä asian äärelle ja palata juurille.

”Ehkä koulumaailmassakin hyödyttäisiin lääketieteestä tutuista Käypä hoito -suosituksista.”

Ehkä koulun ja tutkijoiden välinen yhteistyö voisi olla lomakkeiden täyttämistä monipuolisempaa, niin että kouluissa saatu kokemusperäinen tieto saataisiin kaikkien hyödyksi. Tarvitaan laadullista tutkimusta ja foorumeja vuoropuheluun. Opettajat ja muut ammattilaiset näkevät koulun arjen läheltä, tutkijat ja päättäjät taas laajemmassa kontekstissa.

Kehitteillä on valtavasti hyviä asioita ja kouluille pyritään tuomaan jatkuvalla syötöllä uutta. Koulun kannalta on keskeistä osata valita ja priorisoida ydinasiat. Joka trendiin ei voi tarttua, vaan mitarin on oltava pintaa syvemmällä. Koulun täytyy tuntea arvonsa ja keskittyä toteuttamaan perustehtävänsä eli oppimista ja opettamista, kivijalkana oppilaiden hyvinvointi. Siksi koulun kannalta on todella tärkeää, että linjauksia työkaluista tehdään kuntatasolla. Jos päätetään, että jossain ollaan mukana, rehtorilla on sekä selkänöjä että velvoite: tätä saa pitää tärkeänä ja tähän saa käyttää aikaa.

Valtakunnallista ohjausta voitaisiin lisätä, jotta tutkimustietoon perehtyminen ja parhaiden menetelmien tunnistaminen ei jäisi vain yksittäisten koulujen tai kuntien harteille. Ehkä koulumaailmassakin hyödyttäisiin lääketieteestä tutuista Käypä hoito -suosituksista. Valtakunnallinen koordinointi toisi selkeyttä työkalujen valintaan, aivan samoin kuin on nähty esimerkiksi koronatoimien kohdalla.

Kun tiettyä, hyväksi todettua menetelmää vietäisiin kansallisella tasolla eteenpäin, myös sen juurruttamiseen täytyisi tarjota resursseja.

1990-luvun pedagogisesta vapaudesta ollaan muutenkin siirrytty taas enemmän valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden tasolla tapahtuvaan ohjaukseen. Linjaukset tärkeälle kiusaamisen vastaiselle työlle on kuvattu kattavasti opetus- ja kulttuuriministeriön laatimassa toimenpideohjelmassa ja opetushallitukselta ilmentyneessä kiusaamisen vastaisen työn oppaassa. ●

PENTTI RAUTAKOSKI
rehtori, Santamäen koulu
opetuksen koordinaattori,
Kempeleen kunta

